

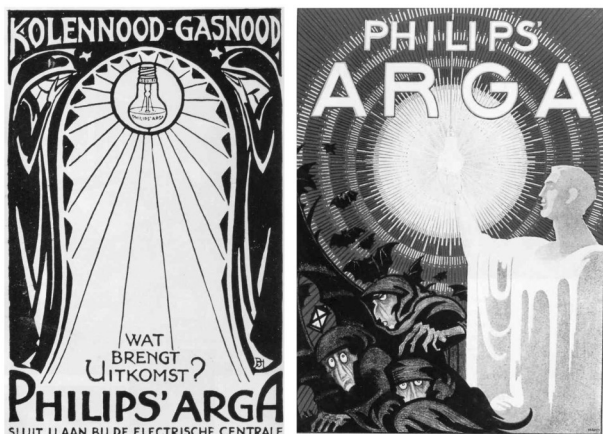
De Coöperatieve Electriche Centrale „Woudsend“ 1912-1953. (vervolg van: een verhaal bij een oude tekening)

In het eerste deel van het verhaal bij de tekening van de oude centrale hebben we gezien dat deze al spoedig te klein bleek te zijn. Daar kwam nog bij, dat de techniek tussen 1912 en 1922 niet stil gestaan had. Gelijkstroom was ingehaald door wisselstroom. Wisselstroom kon over grote afstanden getransporteerd worden, iets wat met gelijkstroom moeilijk ging. Toen het PEB te Leeuwarden dan ook met gunstige voorwaarden kwam voor de levering van wisselstroom, was de beslissing snel genomen. De “coöperatie” behield haar zelfstandigheid en het kabelnet bleef in eigendom en onderhoud bij de “centrale”.

In 1921 viel het doek voor de oude centrale. Lammer de Jong werd eigenaar van het gebouw en de machinistwoning voor fl.6.500,- en begon er de timmerfabriek.

Toen het besluit genomen was om met het PEB in zee te gaan, braken er voor de coöperatie weer drukke tijden aan. Nadat er - vanaf de straatweg - een hoogspanningskabel gelegd was en er in het Julianaplantsoen een transformatorhuisje was gebouwd, kon er een begin gemaakt worden met de uitbreiding van het kabelnet. Dat was wel nodig ook, want de techniek stond niet stil. In de nieuwe timmerfabriek van De Jong kwamen houtbewerkingsmachines te staan, aangedreven door electromotoren. En bij de andere timmerbedrijven vielen de aanbiedingen voor cirkelzagen en freesbanken ook op de deurmat.

De Philips gloeilampen fabriek kwam met schitterende reclameplaten voor nog meer licht. In de krappe jaren van de Eerste Wereldoorlog was er al een mooie plaat verschenen met de aanbeveling om toch vooral voor elektrische verlichting te kiezen.

*Reclame voor elektrische verlichting
Nog meer licht*

En het bleef niet bij steeds meer lichtpunten en stopcontacten in de huizen en electromotoren in de werkplaatsen. De radio deed zijn intrede, gevolgd door de stofzuiger, of was het andersom? Hier en daar verscheen een wasmachine, zo'n loodzware houten kuip op poten, waarin het gekookte wasgoed wat heen en weer werd geslingerd.

Dan waren er nog de bovengrondse leidingen voor de straatverlichting, zoals we die nog kunnen zien op oude foto's in het nieuwe prentenboek van ons dorp. Dit soort leidingen, waarbij de draden open en bloot boven de straten hingen, waren veel te gevaarlijk en ze verdwenen binnen de kortste keren onder de grond. Al met al waren het zeer kostbare investeringen voor een coöperatie, die het zonder grote winsten moest doen.

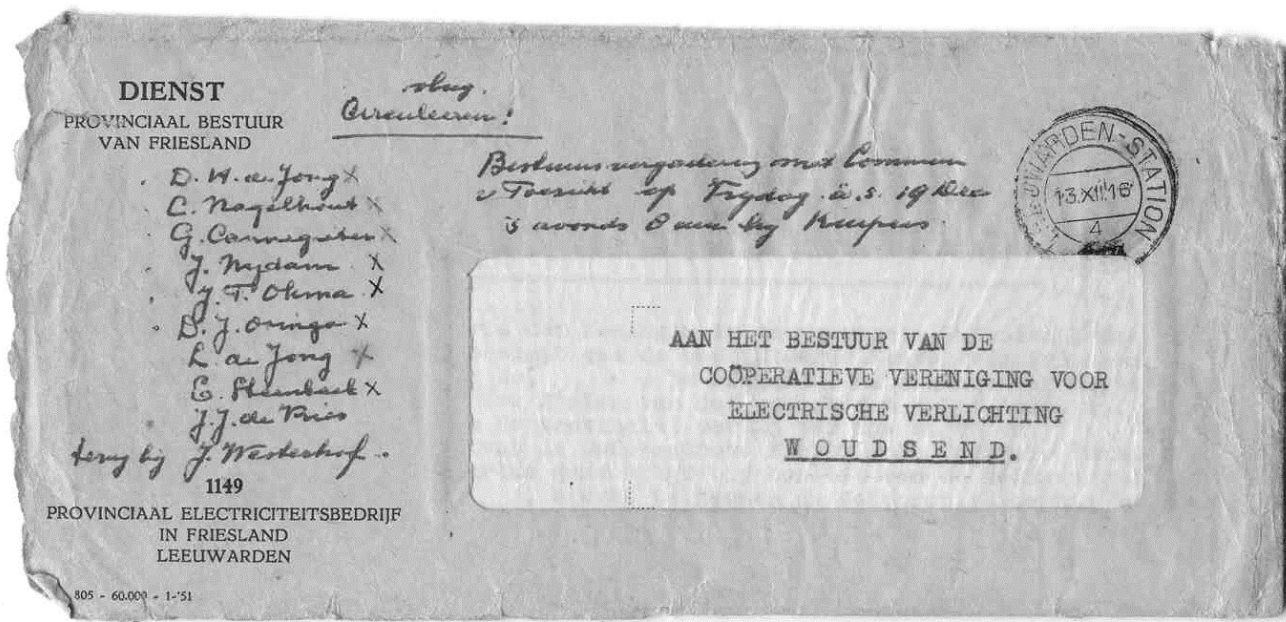
Het is jammer dat we het zonder de oude notulenboeken moeten doen. Op de bestuursvergaderingen zullen vast wel eens interessante zaken besproken zijn. Voor zover is na te gaan, bestond het bestuur van de vereniging altijd uit 7 leden, aangevuld met een secretaris-boekhouder. En dan was er nog de commissie van toezicht, bestaande uit 3 leden. De secretaris-boekhouder zat niet in het bestuur maar was - evenals de meteropnemer - in dienst van de coöperatie. Zij kregen voor hun werk een financiële vergoeding. Schilder Douwe Mulder was jarenlang boekhouder en timmerman Sibbele de Vries was sinds mensenheugenis meteropnemer. Hij bracht ook de maandelijkse rekeningen rond en inde de verschuldigde bedragen.

Volgens de overlevering werden de bestuursvergaderingen meestal bij Mulder thuis gehouden. Het waren blijkbaar gezellige avonden, waarbij aan het eind de fles op tafel kwam. Daarna gingen de mannen nog “een slag om” en bracht men elkaar veilig thuis. Hierbij zorgde Jan Boeijenga er altijd voor dat hij als laatste overbleef. Dan was het steevast: “Douwe, ik geloof dat ik mijn laatste glas nog niet helemaal leeg had”. Dan gingen die twee bij Mulder thuis kijken of het waar was. Het glas was natuurlijk altijd leeg en Douwe kwam er niet onderuit om het dan nog eens vol te schenken.

Na het overlijden van Douwe Mulder in 1944, werd mijn vader Otto Nauta secretaris-boekhouder en zou dat blijven tot 1953, het jaar dat de coöperatie opgedoekt werd. Uit die tijd is er ook wat meer bekend over het reilen en zeilen van de centrale.

De nieuwe boekhouder moest meteen aan de slag met het opzetten van een distributiesysteem. Van alle huizen werd de indeling gecontroleerd. Elk vertrek kreeg een aantal punten toebedeeld en het totaal aantal punten werd een maat voor het toegestane stroomverbruik per maand.

Met deze opzet kon iedereen toch overal in huis

Brief met de ontwerp-overeenkomst, vlug circuleren.

In het notulenboek vinden we ook nog wel eens een nieuwtje. In de herfst van 1951 heeft kastelein Andela het Café-Restaurant De Watersport verlaten. De familie M. Kuipers heeft de zaak overgenomen. Soms schrijft de secretaris in raadselen. "Het afsluitkastje aan de ijzeren bokpaal aan het 'reedje' is in desolate toestand en kan gevaar opleveren". Waar stond die paal ook al weer?

Een enkele keer is het bestuur de wanhoop nabij, zoals bij de zogenaamde "koperaktie". Dat was een strijd tussen de coöperatie en Den Haag, om schadevergoeding te krijgen voor het - door de Duitsers geroofde - koperdraad in Ypecolsga. De zwerftocht langs wel vijf instanties, heeft vier jaar geduurd en er is nog steeds geen cent ontvangen. Conclusie: nog langer corresponderen heeft geen zin. Je haalt er het geld voor briefpapier en postzegels nog niet uit.

In 1952 staan de bestuursvergaderingen (bij Kuipers) allemaal in het teken van de naderende rampspoed. De belastingdienst brengt de centrale in steeds grotere moeilijkheden.

Alle overschotten gaan naar de fiscus, zodat men geen gelegenheid krijgt om te reserveren voor extra onderhoud. Een overheidsbedrijf, zoals het PEB, valt niet onder zulke zware fiscale bepalingen. En dan moet er voor de aansluiting van nieuwe Meester van der Brugschool een nieuwe kabel komen. Die kabel moet meteen doorgetrokken worden naar de nog te bouwen huizen achter de school.

Maar zolang die huizen er nog niet staan, blijft zo'n kabel onrendabel. Ook het bovengrondse net naar Ypecolsga moet over niet al te lange tijd verzwaaard worden.

Samen met de deskundigen van het PEB maakt Jille Westerhof (op persoonlijke titel) de balans op. Is het

met een totale investering van 16.000 à 17.000 gulden en met zo'n slecht fiscaal klimaat nog wel zinvol om door te gaan? Onder welke voorwaarden zou het PEB de coöperatie over willen nemen?

Leeuwarden komt al vlug met een voorstel. Men wil de coöperatie overnemen, met gesloten beurzen: "zoals de zaak reilt en zeilt". Het bestuur probeert nog een vergoeding in de wacht te slepen voor het goed onderhouden kabelnet, maar ook dat feest gaat niet door.

Alles is in een stroomversnelling terecht gekomen; half december 1952 valt de ontwerp-overeenkomst al in de bus en voor het einde van het jaar is het afgelopen.

Op de plaats waar alles begonnen is, daar eindigt het: in het Lange huis bij Wed. Kraan.

Er komen 51 leden bij elkaar voor de eindbeslissing. Spannend wordt het niet; er is wat gemopper over de hogere stroomtarieven in de toekomst, maar iedereen beseft maar al te goed dat verder uitstel geen zin heeft.

In zijn slotwoord herhaalt voorzitter Westerhof nog eens dat het ontzettend jammer is, dat deze mooie vereniging na 40 jaar uit het dorpsleven gaat verdwijnen.

Sieb Nauta, Eindhoven.